



La Noche Americana.

Jordi Martí

Qualsevol judici sobre cine —de fet, qualsevol judici sobre qualsevol manifestació artística— és, en el fons, subjectiu. Per més que la persona que emet el seu judici s'esforci per assumir una aparença d'objectivitat, per més que la seva opinió s'apuntali sobre un sòlid bastiment reflexiu, un judici artístic parteix primer de tot de l'encontre entre l'obra d'art i el subjecte que l'observa, un subjecte sotmès a l'imperi de les seves preferències, dels seus prejudicis, de la seva formació —o deformació— sentimental, en definitiva, dels elements que constitueixen la seva personalitat. El fet mateix que passi una part del seu temps observant una obra artística i conformant una opinió sobre ella ja és un element subjectiu —la major part de la gent no ho fa.

El moment mateix de l'encontre entre l'objecte artístic i el subjecte que observa també està determinat per les condicions en què es desenvolupa l'observació. Fa uns anys vaig fer un viatge a Budapest i a Viena. El darrer dia de la meva estada a Budapest, encara no sé com, vaig perdre les ulleres. Els dies de

Viena varen quedar marcats per aquest fet aparentment banal. Com que les meves ulleres de sol són graduades, el problema no era greu de dia i en exteriors. Però ja us podeu fer una idea de les dificultats que sobrevenien de nit: havia de triar entre dues formes de foscor emboirada, la foscor d'unes ulleres negres o la deformació d'una mirada miop. El mateix passava a l'interior d'un museu. Per exemple, la meua percepció dels extraordinaris Bruegel conservats al Kunsthistorisches Museum —*La batalla entre Carnestoltes i Quaresma*, *La Torre de Babel*, *Les noces camperoles*, etc.—, marcada per la miopia deformant o pels vidres obscurs de les ulleres de sol, res tenen que veure amb la percepció de qualsevol altre —o amb la que hauria pogut ser la meua pròpia percepció en unes condicions de vista més favorables. Tal vegada Bruegel es va convertir en un dels meus pintors preferits, precisament, per la meua visió deformada. Doncs bé, penso que la majoria de judicis artístics —sobre cine o sobre qualsevol altra disciplina— estan marcats, sense que sovint ni el crític mateix se n'adoni, per una mena de miopia d'observació similar a la meua d'aquells dies de Viena, una mio-

pia perfectament legítima, entre altres coses, perquè és inseparable de la condició humana —axioma vàlid fins que no es demostrï que els crítics pertanyen a una espècie diferent de la humana—, una miopia que anomenem subjectivitat.

Entre la legió dels que estimen el cine, la subjectivitat no és menor. Ni entre els, diguen-ne, "diletants" —els anomenats cinèfils— ni entre els crítics especialitzats. Als primers, tal volta, no els importa reconèixer que les seves preferències cinematogràfiques pateixen d'una certa empremta personal; de fet, es deixen dur per ella alegrement. Els segons també estan dominats per les seves manies i els seus prejudicis, però els costa acceptar-ho, i dissimulen la seva evident subjectivitat sota uns raonaments de tipus tècnic que, desconeguts com són per la majoria del públic, poden passar perfectament per més objectius del que són realment.

Si les valoracions cinematogràfiques fossin objectives —com ho és valorar si un descobriment científic aporta alguna cosa a la ciència i a la humanitat—, ¿com s'explicarien els canvis de gust cinematogràfic entre les patums que decideixen els grans títols de la història del

No m'importa caure en el tòpic de reconèixer que m'entusiasma *El ciutadà Kane* d'Orson Welles. En canvi, prefereixo tornar a veure el *Rufufú* de Mario Monicelli que *Roma, città aperta*, per més que, segurament, la pel·lícula de Rossellini deu tenir més mèrits cinematogràfics



*Rufufú.*



*Cabaret.*

cine? Per exemple, la cinematografia de Stanley Kubrik, tan sobrevalorada als anys 80 com denigrada injustament ara. Considerat fa un parell de dècades, quasi amb unanimitat, com un dels grans directors de tots els temps, avui dia ja és un tòpic perdonar-li amb condescendència les seves tres o quatre primeres pel·lícules i menysprear la resta de la seva producció. ¿Com s'explicarien, per altra part, les divergències dels crí-

tics si no és que aquestes vénen determinades per diferències de gust? I, finalment, ¿què és el gust cinematogràfic sinó la conseqüència d'una sensibilitat estètica ferida per unes cicatrius personals, subjectives, intransferibles?

Com que, per sort, jo no sóc crític de cine —no tinc els suficients coneixements sobre tècnica cinematogràfica, ni l'esnobisme de creure que aquests coneixements farien de la meua una veu

autoritzada—, no m'importa reconèixer que les meves filies i fòbies en qüestió de pel·lícules són discutibles, sovint injustes, fins i tot inexplicables. A vegades coincideixo amb el "gust general" i a vegades m'hi separo. No m'importa caure en el tòpic de reconèixer que m'entusiasma *El ciutadà Kane* d'Orson Welles. En canvi, prefereixo tornar a veure el *Rufufú* de Mario Monicelli que *Roma, città aperta*, per més que, segurament, la pel·lícula de Rossellini deu tenir més mèrits cinematogràfics. M'agrada molt Billy Wilder, però recordo amb més plaer alguna de les seves pel·lícules menors, com *Avanti*, que, per exemple, *L'apartament*, habitualment considerada una de les seves obres mestres. Detesto profundament el cine de Godard, i no sabria dir per què. M'agrada més Truffaut, però tèbiament. De fet, la seva pel·lícula que prefereixo és una generalment considerada menor, per més que va guanyar un Oscar, *La nit americana*. M'avorreixen els musicals, però sempre m'ha emocionat *Cabaret* de Bob Fosse. La veig una vegada cada any. Sé que són preferències subjectives, que el meu "cànon" de pel·lícules és peculiar i difícil de defensar objectivament. Però, com a mínim, mai he tingut el mal gust de pensar que els altres estiguin obligats a compartir-lo. 🎬